

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM
GEOGRAAFIA
13. JUUNI 2012

HINDAMISJUHEND
Üldjuhised

Eksamitöö ülesannete vastuseid hinnatakse 0,5 punkti täpsusega. Maksimaalselt on võimalik saada 75 punkti. Eksamitöö lõpptulemus ümardatakse täispunktideni suurema punktiarvu poole. Hindamisskaala on järgmine:

hinne „5“	90–100%	68–75 punkti
hinne „4“	70–89%	53–67 punkti
hinne „3“	45–69%	34–52 punkti
hinne „2“	20–44%	15–33 punkti
hinne „1“	alla 20%	vähem kui 15 punkti

Järgnevalt antakse juhiseid, kuidas iga küsimuse puhul punkte arvestada. Esitatud on õige vastuse variandid, aga kuna õigeid vastuseid võib erinevalt sõnastada, ei ole pakutud vastusevariandid ainuvõimalikud. Kui õpilane on oma sisuliselt õige vastuse sõnastanud teisiti, palume õpetajal arvestada vastuse eest punkte põhimõttel: õige ja ammendav vastus annab maksimumpunktid, osaliselt õige vastus annab olenevalt vastuse õigsusest proportsionaalselt vähem punkte. Lisatud on ka näiteid, kuidas osaliselt õiget vastust hinnata. Kindlasti pole näiteid ammendavalt, sest kõiki vastusevariante pole võimalik ette näha.

Palume märkida iga eksamitöö tiitellehele punktisumma, eksamihinne, aastahinne ja õpilase andmed. Samuti palume täita kõik hindamiseks ettenähtud ruudud ka sel juhul, kui mugavam oleks kogu ülesande eest saadavad punktid ühte ruudukesse kirjutada. Juhul, kui õpilane on jätnud vastamata, tõmmake ruudukesse kriips. Kõikide hindamiseks mõeldud ruudukeste täitmine on oluline andmete töötlemiseks. Sellest sõltub tagasiside täpsus ja põhjalikkus.

Küsimused ja vastuste hindamiskriteeriumid
I. OSA. Ülesanded, mille lahendamisel ei või atlaseid kasutada.

1. Too järgmiste maavarade kasutamise kohta näide.

1,5 punkti

Kivisüsi — elektrienergia tootmiseks, keemiatööstuse tooraine jms.

Nafta — bensiini ja elektrienergia tootmiseks, keemiatööstuse tooraine jms.

Lubjakivi — ehituskivi, lubja ja tsemendi tootmiseks jms.

Üks õigesti nimetatud maavara kasutusala annab 0,5 punkti. Iga maavara kohta piisab ühest näitest.

2. Tõmba joon alla Eestis kaevandatavatele maavaradele.

2 punkti

KIVISÜSI, RAUAMAAK, TURVAS, NAFTA, PÕLEVKIVI, LUBJAKIVI, KRUUS

Ühe maavara õigesti alla joonimine annab 0,5 punkti. Kui õpilane on lisaks neljale õigele veel ühe või kaks vale vastust alla jooninud, võtab iga vale vastus 0,5 punkti maha. Kui vastuses on alla joonitud kõik variandid, saab õpilane 0 punkti.

Järgmine vastusevariant annab 1 punkti.

KIVISÜSI, RAUAMAAK, TURVAS, NAFTA, PÕLEVKIVI, LUBJAKIVI, KRUUS

Järgmine vastusevariant annab 1,5 punkti.

KIVISÜSI, RAUAMAAK, TURVAS, NAFTA, PÕLEVKIVI, LUBJAKIVI, KRUUS

3. Miks muutub miljonite aastate jooksul mandrite asukoht?

1 punkt

Maakoor (litosfäär) on jagunenud laamadeks, mis Maa sisejõudude toimetel liiguvad üksteise suhtes jms.

Õpilane saab vastuse eest 1 punkti, kui on toonud välja seose, et Maa sisejõud liigutavad laamasid.

4. Miks esinevad tugevad maavärinad ja tegutsevad vulkaanid Maa samades piirkondades?

1 punkt

Maavärinad ja vulkaanid esinevad laamade servaaladel, kus maakoor on aktiivne jms.

Õpilane saab vastuse eest 1 punkti, kui oskab vulkaanide ja maavärinate esinemisalad seostada laamade servalaga.

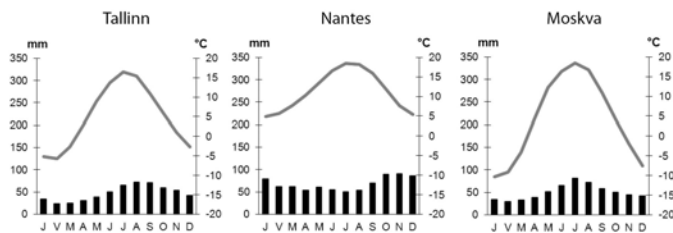
5. Märki kaardile õigesse kohta järgmiste geograafiliste objektide nimed.

4 punkti

Iga õigesti märgitud kohanime annab 0,5 punkti.

6. Kaardile (eelmisel leheküljel) on märgitud Euroopa linnad Nantes, Moskva ja Tallinn. Otsusta, milline kliimadiagramm iga linna kliimat iseloomustab? Kirjuta linna nimi vastava kliimadiagrammi juurde.

6,5 punkti

Kui õpilane on kõik kolm kliimadiagrammi seostanud õige linnaga, annab vastus 2 punkti. Kui on õigesti märgitud kaks või üks linna, annab vastus 1 punkti.

Mis linnas neist kolmest on temperatuuri kõikumine aasta jooksul kõige suurem?

Moskvas, sest Moskva asub kõige kaugemal merest (kaugel sisemaal jms) või, Moskvas on kõige mandrilisem, kontinentaalsem kliima.

Mis linnas neist kolmest on aasta keskmine temperatuur kõige kõrgem? Nantesis, sest see on kõige lõunapoolsema asukohaga.

Mis linnas neist kolmest on kõige külmemad talved? Moskvas, sest Moskva asub kõige kaugemal merest (kaugel sisemaal jms) või, Moskvas on kõige mandrilisem, kontinentaalsem kliima.

Õige linna nimetamine annab 0,5 punkti ja põhjendus 1 punkti.

7. Kirjuta kaardile õigesse kohta järgmiste maakondade ja linnade nimed.

3 punkti

Iga õigesti märgitud kohanime annab 0,5 punkti.

8. Selgita näidete abil, kuidas on Eesti pinnamoodi kujundanud mandrijäätumine ja inimtegevus.

4 punkti

Mandrijäätumine (õigeks tuleb lugeda nii jää peale tungimisel kui ka mandrijää sulamisel tekkinud pinnavormid)

a) Mandrijää pealetung kulutas aluspõhja kivimeid ja kandis kaasa moreeni.

b) Mandrijää sulamisel tekkisid moreenkünkad/oosid/sandurid/moreentasandikud jms.

Inimtegevus

- a) Kirde-Eestis on kaevanduste piirkonnas aherainemäed ja karjäärid, mõnel pool on maapind vajunud, sest kaevanduse lagi on sisse kukkunud. Elektrijaamade läheduses on tuhamäed.
- b) tee- ja raudteetammid
- c) ehitusplatsidel tasandatakse pinnast
- d) inimene on rajanud kanaleid, kraave, veehoidlaid jms.

Üks õigesti sõnastatud näide annab 1 punkti.

9. Tabelis on Eesti rahvastikunäitajad aastatel 2008—2010. Vasta küsimustele tabeliandmetele toetudes.

8 punkti

Iseloomusta sündimuse ja suremuse muutumist Eestis aastatel 2008–2010.

Sündimus langes 2009. a 2008 a võrreldes, kuid kasvas pisut 2010. aastal. Suremus on sel ajavahemikul langenud.

Õpilane saab vastuse eest 1 punkti, kui ta on sündimuse ja suremuse muutumist õigesti iseloomustanud.

Selgita mõistet negatiivne loomulik iive.

Negatiivne loomulik iive tähendab seda, et suremus ületab sündimuse/ surmajuhtumeid on rohkem kui sündide jms. Õige vastus annab 1 punkti.

Iseloomusta loomuliku iibe mõju Eesti rahvaarvule aastatel 2008–2010.

Aastatel 2008 ja 2009 Eesti rahvaarv vähenes loomuliku iibe mõjul ja aastal 2010 kasvas pisut/jäi enam-vähem samaks.

Õpilane saab vastuse eest 2 punkti, kui ta on loomuliku iibe mõju õigesti iseloomustanud ning toonud välja 2010. aastal toimunud muutuse.

Mis aastal oli rände mõju rahvaarvule kõige suurem? 2010. Õige vastus annab 1 punkti.

Kuidas arvutatakse rändesaldo? Sisserändajate arvust lahutatakse väljarändajate arv. Õige vastus annab 1 punkti.

Miks paljud inimesed lähevad Eestist Soome elama?

- 1) Soomes on kõrgemad palgad.
- 2) Eestis on tööpuudus, Soomes on võimalik tööd leida.
- 3) Soomes teenitud kõrgema palga tõttu, saab vanas eas kõrgemat pensioni jms.

Üks õige vastus annab 1 punkti.

II OSA. Ülesanded, mille lahendamisel võib atlaseid kasutada.

10. Vasta järgmistele küsimustele Mustvee kaardi ja Eesti atlases leiduva info põhjal.

7 punkti

Mari elab Mustvees. Ta kolis Põllu tänaval asuvast korterist uude majja. Selgita, kuidas peab Mari oma vanast kodust sõitma, et jõuda uue maja juurde Õne ja Rooski tänava ristumiskohal.

Põllu tänavalt Tartu maanteele välja sõites tuleb pöörata paremale (itta, Peipsi suunas), edasi tuleb pöörata jälle

paremale Aigre tänavale, sõita üle silla kuni Jõe või Õnne tänavani ning pöörata jälle paremale, sõita mööda Õnne tänavat kuni Roosi ja Õnne tänava nurgani jms.

Vastus annab 2 punkti, kui esitatud teejuhatuse järgi on võimalik otstarbekalt sihtkohta liikuda. Kui teejuhatuse on lünklik, siis tuleb vastuse eest anda 0,5—1,5 punkti.

Märgi kaardile Mari teekond vanast elukohast uude.

Teekonna märkimine kaardile annab 1 punkti, kui see on kogu ulatuses õigesti kaardile märgitud.

Kui pikk on see teekond? Ca 800 meetrit. Õpilane saab vastuse eest 2 punkti, kui vastus jääb vahemikku 700—900 m, kui vastus jääb vahemikesse 600—699 või 901—1000 m, saab õpilane vastuse eest 1 punkti. Kõik ülejäänud vastused annavad 0 punkti. Kindlasti peab vastuses olema ära toodud õige mõõtühik.

Märgi noolega kaardile Mustvee jõe voolusuund.

Mustvee jõe voolusuuna õigesti märkimine annab 1 punkti.

Põhjenda oma vastust. Vastus annab 1 punkti, kui õpilane on osanud põhjendada, et jõgi voolab kõrgemast kohast madalamale / Peipsi veetase on madalamal kui jõgi (jõelähe) / Jõgi on suudmes laiem jms.

11. Kontrolli atlase abil, kas järgmised väited on tõesed. Vajadusel paranda vead.

9 punkti

Tõene/väär Mustvee elanikkonnast üle poole moodustavad **eestlased**.

Õige parandus – **venelased**.

Tõene/väär Mustvee elanike arv on alla 2000.

Tõene/väär Mustvee kuulus 19. saj lõpus ja 20. saj alguses Tartu maakonna koosseisu.

Tõene/väär Mustvees on keskmine sademete hulk **89 mm/** aastas.

Õige parandus – **üle 600 mm** vms.

Tõeste väidete korral annab õige otsus 1 punkti, väärväidete korral peavad 1 punkti saamiseks olema õiged nii otsus kui ka veaparandus.

12. Järgmistele küsimustele vastamisel kasuta atlases ja eksamitöös antud infot Taani ja Läti kohta.

Võrdle Läti ja Taani geograafilist asendit.

a) Mõlemad asuvad Euroopas, enam-vähem samadel laiuskraadidel.

b) Läti asub idapool, Taani läänepool.

c) Taani piirneb Põhjamere ja Läänemerega, Läti Läänemerega.

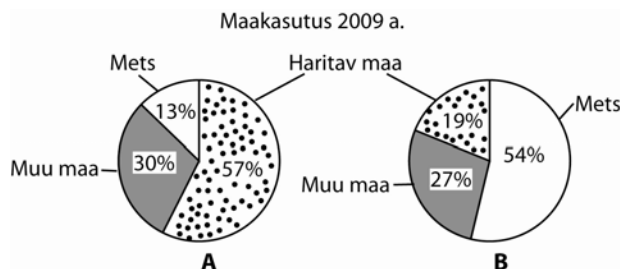
d) Taani paikneb poolsaarel ja saartel, Läti mandrialal.

e) Taanil on maismapiir Saksamaaga (ühe riigiga), Lätil Eesti, Leedu ja venemaaga (kole riigiga) jms.

Üks õigesti esitatud sarnasus või erinevus annab 1 punkti.

Põllukultuuride saagikus Taanis ja Lätis 2009. a.

Põllu- kultuur	Läti (ts/ha)	Taani (ts/ha)
Oder	25	57
Nisu	36	80
Kartul	175	416

Miks on saagid Taanis kõrgemad kui Lätis? Nimeta üks looduslik ja üks majanduslik põhjus.

Looduslik põhjus: Taanis on pehmem kliima (merelisem, soojem talv) / viljakam muld / tasasem pinnamood.

Majanduslik põhjus: Taanis kasutatakse rohkem väetisi / paremaid sorte / paremat tehnikat. Õigesti antud põhjendus annab 1 punkti.

Kumb diagramm iseloomustab maakasutust Lätis, kumb Taanis?

Lätit iseloomustab diagramm **B** Taanit iseloomustab diagramm **A**

Mille põhjal otsustasid? Taanis on rohkem maad põlluks haritud, Lätis on rohkem metsa. (Atlasest vaatasin).

Elektrienergia tootmisest moodustab taastuenergia Lätis 41% ja Taanis 29%.

Mis soodustab Lätis hüdroenergia tootmist? Lätis on veerohke/suur jõgi Daugava.

Mis soodustab Taanis tuuleenergia tootmist? Taanis on pikk avatud rannajoon, rannik on tuuline jms / Taanis on piisavalt kapitali kallite tuuleparkide rajamiseks jms.

Üks õigesti märgitud tegur annab 1 punkti.

13. Mis näitajate põhjal saab võrrelda riikide arengutaset?

2 punkti

SKT ühe elaniku kohta, inimarenguindeks, keskmine eluiga, sündimus, kirjaoskus, interneti kasutajaid tuhande elaniku kohta jne. Üks õigesti nimetatud näitaja annab 1 punkti.

14. Maailmameres on vee keskmine soolsus 35 promilli. Selgita, mida tähendab soolsus 35 promilli.

2 punkti

1 kg vees on 35 g soola/ 1 l vees on 35 g soola.

Vastus annab 2 punkti, kui on õigesti nimetatud nii kogus kui ka mõõtühik.

15. Miks on Läänemeres vee soolsus madalam kui maailmameres keskmiselt?

3 punkti

a) Läänemere piirkonnas ületavad sademed aurumise.

b) Läänemerre suubub palju jõgesid.

c) Ühendus maailmamerega on väga kitsas ja madal, mistõttu soolase ookeanivee sissetung Läänemerre on takistatud jms.

Üks õigesti sõnastatud põhjus annab 1 punkti.

16. Mille poolest erineb Läänemere rannik Põhja-Eestis Ontikal ja Lääne-Eestis Haapsalus?

2 punkti

Ontikal on kõrge pankrannik/järskrannik, Haapsalus madal ja lauge rannik/lauskrannik.

Vastus annab 2 punkti kui on välja toodud mõlema piirkonna ranniku eripära. Ühe piirkonna ranniku iseloomustamine annab 1 punkti.

17. Selgita nelja loodusliku teguri mõju inimeste elule ja majandustegevusele Jaapanis.

4 punkti

Saareline asend: Jaapan paikneb saartel, mis tekitab eraldatuse muust maailmast. Saarelise asendi mõjul on Jaapanis olulisel kohal meretransport, kalapüük ja kalakasvatus jms.

Asend laamade piiril: Jaapanis on maavärinate, vulkaanipursete ja tsunamide oht, mis võivad kaasa tuua suuri purustusi. Nende loodusunähtustega tuleb arvestada hooneid, sildu, teid jms rajades.

Pinnamood: Jaapan on mägine maa, mis muudab teede, hoonete, põldude rajamise keerukamaks ja kallimaks kui tasasel maal.

Kliima: suuremas osas Jaapanis on lähistroopiline kliima, mis võimaldab kasvatada teed, riisi, tsitruselist jt lähistroopilisi kultuure jms.

Ühe teguri mõju selgitamine annab 1 punkti. Piisab kui iga teguri kohta on esitatud üks aspekt.

18. Piltidel on kujutatud savanni Ida-Aafrikas. Kirjelda piltide põhjal loodust ja inimeste elu savannis.

11 punkti

Reljeef on tasane. Taimkattes üksikud puud ja rohhtaimed. Punakad mullad. Termiidid on ehitanud suuri pesi. Inimesed elavad hüttides ja teevad põllutöid käsitsi või loomade abiga jms. Õpilane saab savanni kirjelduse eest 3 punkti, kui ta on kirjelduses välja toonud kolm aspekti. Ühe aspekti esitamine annab 1 punkti.

Too üks näide selle kohta, kuidas taimed on kohastunud tingimustega savannis.

Kuival perioodil rohhtaimed kolletuvad ja osa puid langetab lehed. Vihmaperioodil kasvavad taimed kiiresti, õitsevad ja viljuvad, paljud taimed varuvad kudedesse vett jms. Näide annab 1 punkti, kui selles on esitatud seos taime kohastumuse ja savanningimuste vahel.

Nimeta neli savannile tüüpilist looma. Sebra, lõvi, kaelkirjak, elevant, ninasarvik, gnuu jt. Ühe savannis elava looma nimetamine annab 0,5 punkti.

Lõpeta laused, põhjendades järgmisi väiteid savanni kohta.

Paljud savannis voolavad jõed on osa aastast veerohked ja teise poole aastast kuivavad täiesti, sest savannis / lähisekvatoriaalses kliimas jaguneb aasta kuiva- ja vihmaperioodiks. / sest suvi on sademeterikas ja talv kuiv / sest suvel toob vihma ekvatoriaalne õhumass, talvel aga valitseb kuiv troopiline õhumass.

Savannis valitseb aastaringselt soe kliima, kuude keskmine õhutemperatuur on 20—30° C, sest savannid asuvad lähisekvatoriaalses vööndis/savannid asuvad väikestel laiustel, kus on intensiivne päikese kiirgus/savanniala saab Päikeselt palju kiirgust jms.

Mida kaugemale ekvaatorist, seda hõredamalt kasvab savannis puid ning madalam ja kiduram on ka rohhtaimestik sest ekvaatorist kaugemal sademete hulk väheneb.

Ühe lause lõpetamine annab 1 punkti, kui lause esimeses pooles esitatud väide on õigesti põhjendatud.

Tõmba joon alla savannivööndis asuvatele linnadele.

MARRAKECH, BRASILIA, N'DJAMENA, TEHERAN, LUSAKA.

Õpilane saab vastuse eest 2 punkti, kui kõik kolm linna on õigesti alla joonitud ja ei ole lisatud ühtegi vale vastust. Kui õpilane on lisaks kolmele õigele veel ühe vale vastuse alla jooninud, saab ta 1 punkti. Kui vastuses on alla joonitud kõik variandid, saab õpilane 0 punkti.

Palume avaldada oma arvamust eksamitöö kohta elektrooniliselt. Küsimustik on eksamikeskuse kodulehe aadressil <http://www.ekk.edu.ee>

Teie arvamused, hinnangud ja kommentaarid on väga olulised selleks, et edaspidi nii eksamitööd kui ka hindamisjuhendid paremad oleksid. Oma arvamused ja ettepanekud võite saata ka e-posti aadressil: Lea.Koppel@ekk.edu.ee

Teade selle kohta, mis koolid peavad oma eksamitööd eksamikeskusesse saatma, tuleb pärast eksamiperioodi lõppu.

Täname!

Eksamikomisjon